Lakivaliokunta on pyytänyt minulta lisälausunnon HE 226/2020.

Lausuntokysymyksenä on, pitäisikö laittoman uhkauksen olla asianomistajarikos vain silloin, kun laittoman uhkauksen on esittänyt saman työnantajan palveluksessa oleva työntekijä. Tällaista mallia ehdotetaan sanotussa esityksessä 226/2020.

Toinen vaihtoehto olisi puolestaan se, laiton uhkaus olisi asianomistajarikos aina kunhan laittoman uhkauksen esittäjä vain työskentelee fyysisesti samassa työpaikassa kuin asianomistaja, vaikka uhkauksen esittäjän työnantaja olisi toinen kuin uhkauksen asianomistajalla. Tämä malli on tätä nykyä käytössä lievissä pahoinpitelyissä.

Käytännössä näiden kahden muotoilun ero on siis siinä, että HE 226/2020 ehdotetussa muodossa laiton uhkaus olisi hieman laajemmin virallisen syytteen alainen kuin mikä on asianlaita lievässä pahoinpitelyssä.

Mietittäessä HE:ssä 226/2020 esitetyn syyteoikeusmallin hyviä ja huonoja puolia, voidaan laittoman uhkauksen lievää pahoinpitelyä laajempaa virallisen syytteen alaisuutta tukea nähdäkseni erityisesti sillä perusteella, että laiton uhkaus on ainakin rangaistusasteikkonsa perusteella vakavampi rikos kuin lievä pahoinpitely.

Toisaalta etenkin laittomasta uhkauksesta epäiltyjen yhdenvertaisen (ja johdonmukaisen) kohtelun voisi ajatella vaativan, että laittoman uhkauksen syyteoikeuden järjestely vastaisi lievää pahoinpitelyä. Rikoksen virallisen syytteen alaisuuden ajatellaan osoittavan itsessään ankarampaa suhtautumista johonkin rikokseen kuin sen, että syytteen nostaminen teosta edellyttäisi asianomistajan syyttämispyyntöä. Tässä mielessä olisi siten erikoista, että täsmälleen saman teon syyteoikeuden järjestely riippuisi teon vakavuusarvostelun kannalta ainakin useimmiten (ellei aina) merkityksettömästä seikasta eli siitä, ovatko fyysisesti samalla työpaikalla työskentelevät epäilty ja asianomistaja saman vaiko eri työnantajan palveluksessa. Laitonta uhkausta olisi nähdäkseni molemmissa tilanteissa pidettävä pääsääntöisesti (ellei aina) yhtä vakavina rikoksina, mikä puoltaisi vahvasti sitä, että molemmissa tilanteissa syyteoikeus olisi identtisesti säännelty.

Johdonmukaisuussyistä pitäisinkin perustellumpana vaihtoehtona, että laiton uhkaus olisi uudistuksen jälkeen asianomistajarikos kunhan syytetty ja asianomistaja vain työskentelevät fyysisesti samalla työpaikalla vaikka heillä olisikin eri työnantaja. Tämä malli poistaisi myös ne pulmat, jotka otin esiin varsinaisessa kuulemisessa koskien laittomia uhkauksia ammattiurheilussa. Esimerkiksi jääkiekko-ottelussa vastakkaisten joukkueiden pelaajat ovat toki eri työnantajan palveluksessa, mutta työskentelevät ottelun aikana varmasti fyysisesti samassa työpaikassa.

Vastauksena lisälausuntokysymykseen on siis se, että **hallituksen esityksessä HE 226/2020 vp ehdotetun pykälän perustelut tulisi muuttaa vastaamaan lievän pahoinpitelyn syyteoikeuden perusteluja.**

Lopuksi haluan kuitenkin korostaa, että mikäli lakivaliokunta päätyy ehdottamaan HE 226/2020 ehdotetun syyteoikeuden järjestelyä koskevan mallin pysyttämistä, syyteoikeutta koskevan lainkohdan (RL 25:9) sanamuotoa on muutettava oikeusministerin lainvalmisteluosaston (en ole vielä tottunut osaston uuteen nimeen) ehdottamalla tavalla. Ei voida nimittäin pitää perusteltuna, että kahdessa eri syyteoikeutta koskevassa oikeusohjeessa eli jo nyt voimassa olevassa RL 21:16.1 3-kohdassa ja ehdotetussa RL 25:9:ssä täsmälleen samalla muotoilulla tarkoitettaisiin eri asioita.

Turussa 31.3.2021

Mikko Vuorenpää
Prosessioikeuden professori
Lapin yliopisto